

FİKRET TÜRKMEN ARMAĞANI

Editörler:

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN
Yrd. Doç. Dr. Metin ARIKAN

Düzenleme Kurulu:

Prof. Dr. Mustafa CEMİLOĞLU
Prof. Dr. Zeki KAYMAZ
Prof. Dr. Metin EKİCİ
Doç. Dr. Alimcan İNAYET
Arş. Gör. Özgür AY
Arş. Gör. Ferah TÜRKER

Dizgi – Yazı İşleri:

Arş. Gör. Özgür AY

ISBN: 975-00740-0-9

Baskı Adedi: 500

Baskı Tarihi: Aralık 2005

Basım Yeri: KANYILMAZ MATBAASI
Sanat Caddesi 609 Sokak No: 13 Çamdibi - İZMİR
Tel: 0.232 449 14 43

TAHİR ALANGU'NUN FOLKLOR ANLAYIŞI

İsmail GÖRKEM*

1. Hayatı ve Folklorla İlgili Eserleri

1915 yılında İstanbul'da doğan Mehmet Tahir Alangu, babasının Mersin'in Anamur ilçesinde liman reisi olarak görevli olması sebebiyle ilkokulun son iki yılını bu ilçede okumuştur. Arkadaşı ve yakın dostu Mehmet Seyda'ya folklorla karşı duyduğu ve ölünceye kadar devam edecek ilgiyi, "Anamur'da geceleri fenerler yakılarak kadınların ev ev dolaşmaları, 'kırıntı sofraları' adını taşıyan töresel şöenlerde önlere tabaklar dolusu kuru yemişlerin gelip yığılışı ve o tadına doyumaz masalların ballandıra ballandıra anlatılışı"nın belleğinden hiç silinmediği şeklinde anlatacaktır (Seyda 1970: 29-30; Seyda 1974: 11). Bu ifadelerden, 1920'li yıllarda Mersin-Anamur bölgesinde 'masal anlatma geleneği'nin 'masal anaları' vasıtasıyla tüm canlılığıyla yaşatıldığı sonucunu çıkarabiliriz.

Alangu, 1930 yılında 15 yaşlarında Anamur'da ilkokulu bitirir. Daha sonra, orta okul ve lise tahsilini İstanbul Kabataş Lisesinde yapar ve 1938 yılında, buradan mezun olur. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ile İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olur ve yüksek tahsilini 1943 yılında tamamlar (Necatigil 1972: 34; TBEA 2001: 68; B. Alangu 1983).

Üniversitede Ord. Prof. M. Fuad Köprülü ve Prof. Sabri Esat Siyavuşgil'den folklor ve halk edebiyatı dersleri alır. Siyavuşgil'den aldığı bir dönemlik derste Türk halk tiyatrosu, Köprülü'nün derslerinde ise Türk saz şairleri konularında önemli bilgiler elde edecektir. Folklorla bilimsel anlamda ilk yüz yüze geldiği ilk mekân üniversite, ikincisi ise İstanbul-Eminönü Halkevi olmuştur. Alangu'nun 1938'den itibaren folklorla ilgili malzemeyi toplamaya başladığı, 1938-1942 yılları arasında gerek Edebiyat Fakültesi ve gerekse Eminönü Halkevi'nin Anadolu'ya düzenlediği 'Gelenekler ve Halk Edebiyatı' konulu derleme gezilerine katıldığı bilinmektedir (BÜTFK 1970/I: 29). Bu derleme ve inceleme maksatlı gezilerin birkaçı, okul arkadaşı ve dostu Behçet Necatigil'in memleketi olan Kastamonu'ya da yapılmıştır. Eminönü Halkevi'nin Anadolu'ya tertip ettiği derleme gezilerine katılması, üniversitede teorik olarak öğrendiklerini bu kurumda uygulama imkânını bulması biçiminde açıklayabiliriz.

1939 yılında yani üniversite birinci sınıftan ikinci sınıfa geçtiği yıl, Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu'dan "Masal Araştırmaları Sahasına Toplu Bir Bakış ve Türk Halk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanları Üzerine Bir Deneme" isimli mezuniyet tezini almış ve bu tarihten itibaren, masallarla ilgili Batı kaynaklarını Almanca asıllarından okuyup incelemeye başlamıştır (bk. Alangu 1943a).

Üniversite öğrenciliğinin son yıllarında, Eminönü Halkevi Dil ve Edebiyat Kolu yöneticileri olan Tarık Zafer Tunaya, İskender Fahrettin Sertelli ve diğer görevlilerin, Alangu ve yakın arkadaşı Behçet Gönül [Necatigil]'e kucak açtıkları anlaşılmaktadır (Seyda 1970: 32). Behçet Necatigil'in folklorla olan ilgisi, Eminönü Halkevi yayınları arasında çıkan Otto Spies'e ait bir eser ve birkaç makale çevirisi ile sınırlı kalmıştır (bk. Spies 1941). Fakat henüz üniversite öğrencisi olduğu 1941-1943 yılları arasında Tahir Alangu'nun dergilerde çok sayıda 'folklor'la ilgili makale ve çeviriler yayınladığı bilinmektedir.

Tahir Alangu'nun folklorla ilgili kitap [broşür/risale] hacmindeki iki yayını, üniversitede hazırladığı dönem ödevi niteliğindedir. *Çalgılı Kahvelerde Külhanbey Edebiyatı ve Nümuneleri* adlı eserinde (bk. Alangu 1943b), M. Fuad Köprülü'nün saz şairleri çalışmalarında "eksik bıraktığı" son dönem saz şiirinin çalgılı kahvelerdeki örnekleri derlenmiştir (Seyda 1970: 39). Kitabın muhtevası hakkında Alangu şöyle bilgi vermektedir: "1939 senesi yazında, Tekirdağ'ında, aslen İstanbullu bir

* Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi.

kadının elinde görüp aldığım yazma bir mecmua, baştanbaşa külhanbey şairlerinin yazılarını ihtiva etmekte idi. ” (Alangu 1943b: VIII). Diğer kitapçık ise Finlilerin meşhur destanı “Kalavela” hakkındadır. Eserin baş kısmında destanın genel bir değerlendirmesi yapılmış, daha sonra destan metninde yer alan 50 türkünün özeti verilmiş ve Türkçede bu destanla ilgili yapılan çalışmalar bir araya getirilmiştir (bk. Alangu 1945). Bu risale Alangu kitap olarak basılmadan önce, bir dergide seri yazı olarak yayımlanmıştır.

Alangu'nun hayatının 1938-1943 dönemini ve 'folklor'a bakışını, ölümünden iki sene evvel kendisiyle yapılan bir görüşmenin tutanaklarından, yorumsuz olarak aktarmak istiyoruz:

“Folklorla ilgim 2. Dünya Savaşı sırasında doğdu. O zaman İstanbul Eminönü Halkevine gidiyorduk. Muhtelif komiteler vardı. Bir de *Halk Bilgisi Haberleri* çıkardı. O folklor dergisi benim hoşuma giderdi. O dergiyi alırdım. Sonra folklor komitesine girdim. Tabii Türkoloji bölümünde bulunduğum için halk edebiyatı sorunlarıyla da ilgiliydim. Sonra bizim Türkoloji kitaplığı da bu gibi koleksiyonlar bakımından çok zengindir. İlgim orada başladı ve orada devam etti. O devirde *Halkevleri bu gibi çalışmalar için çok uygun bir ortamdı. Ama bilimsel temellere oturmamış yönsüz bir işti.* Bir çalışma havası vardı, işi ders vermeye kadar götürmüştük. O sıralarda Almanya'dan gelmiş asistan arkadaşlarım vardı. Onlarla da konuşurduk bu meseleleri. O sıralarda bir de broşür çapında *Çalgılı Kahvelerde Külhanbey Edebiyatı* adlı kitapçık yayınlamıştım. Yani aşağı yukarı bu ilgim 1939'da filân başlar. (...) O zamanlar bir iki profesörün telkiniyle bizde bir halk edebiyatı kürsüsü kurulmak istenmişti. Ben de oraya asistan olmaya namzettim. Polonyalı bir profesör Kowalski vardı. Nazi kamplarındaydı, kurtulup gelecek diye ümit ediyorduk. Başka bir profesör geldi, başka bir dersin asistanı oldum. Benim asıl amacım fakültede kalmak, halk edebiyatı alanında yetişmekti. Böyle başladı ilgim. Ama Anadolu'yu baştanbaşa dolaşırken bu ilgim hiçbir zaman eksilmedi. Bunun sonucu olarak mezuniyet için *Halk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanları* üzerine iki bölümlük bir tez hazırlayıp mezun olmuşum. O zaman profesörler de o tezi yadırgamışlardı. ” (Görür 1971: 52-53. abç.).

“[En çok ilgi duyduğu ve derleme yaptığı konu masallardır.] Benim kütüphanecilik profesörü, yanında çalışırken, bu ilgimi gördü. Kütüphaneleri elden geçiriyorduk. ‘Sizde çok büyük eksiklik var’ dedi ve *Folklore Follews Communication*[FFC] kitap serisini takım halinde getirtti. Büyük bir açlıkla o serinin üzerine atıldık. İlk defa orada masal araştırmaları diye bir konunun var olduğunu gördüm. Masal araştırmaları Fin halk edebiyatı arşivine dayanan ve uzmanların yetişmesinden meydana gelen bir uzmanlık koluydu. Onların etütlerini inceledim. İlk araştırma hevesim oradan geldi. O zamandan beri çalışıyorum. Bu alanda yeteri kadar çalışmadım, fakat henüz çalışmalarım bitmiş değildir. Emekli olduğumda devam edeceğim. Nasıl çalışacağımı biliyorum, bir örneğini de verdim. Keloğlan masalları üzerinde bir araştırma yaptım, o araştırmayı Meddah hikâyeleri, Karagöz üzerinde birkaç dalda devam ettireceğim” (Görür 1971: 53).

Boğaziçi Üniversitesinde ‘Türkiye Folkloru’ derslerini alan öğrencisi, şu anda ise A. B. D. 'de etnoloji-antropoloji alanında akademik çalışmalarına devam eden Mahir Şaul ise, Alangu'nun ölümü üzerine kaleme aldığı yazıda onun 1938-1943 yıllarına tekabül eden öğrencilik yıllarını, -Alangu'nun anlattıklarından da yararlanarak- şöyle değerlendirmektedir:

“Bu yıllarda [İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve] Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirmek üzere olan genç bir araştırmacıydı. Halk kültürü üzerine sistematik bir şekilde çalışan bir folklor bilgini olma adayıydı. Dergilerde halk kültürü üzerine yazıları ve edebiyat tarihi araştırmaları yayımlanıyordu. Onun *kavgacı ve mücadeleci kişiliği* en başta bu yıllarda beliriyor, *faaliyetleri klasik Türkoloji çalışmalarına sıkışıp kalmış üniversite ortamında kendi düşüncesine bir yer bulmaya, Halk edebiyatını kabul ettirmeye çalışıyordu.* O dar görüşlü çevrede bugün bizim için anlaşılacak kadar ağır suçlamalara hedef olan bu çabası, ona çok pahalıya mal oldu. İkinci Dünya Savaşı öncesinde Avrupa'nın hâkim güçlerinin dümen suyunda giden Türkiye'yi saran faşist ortamın baskısına

direndiği için, üniversiteden ayrılıp kendisi için çok önemli olan akademik imkânlara veda etmek zorunda kaldı” (Şaul 1973: 17. abç.).¹

Peki, ne olmuştur da Alangu ‘folklor’ bilim dalında üniversitede uzmanlaşamamıştır? Bu sorunun cevabını, Boğaziçi Üniversitesince yayımlanan *Folklorla Doğru* dergisinde ölümü sebebiyle kaleme alınan şu satırlarda bulmak mümkündür:

“Tahir Alangu İstanbul Üniversitesi Türkoloji bölümünden mezun olmuştu. Oranın en başarılı öğrencilerinden biriyken *geleneksel çizgiden ayrılıp Halk edebiyatı üzerinde çalışmakta ısrar etmesi yüzünden* bazı öğretim üyeleriyle arası açıldı. Tezini masallar üzerine hazırladı ve ayrılmak zorunda kaldı. *Çok sevdiği bu alanda akademik bir çalışma imkânı bulamayışının sonuna kadar acısını duydu.* Buna rağmen çalışmalarını kesmedi.” (BÜTFK 1973: 3. abç.).

Alangu, askerlik görevini müteakip 1947-1955 yılları arasında Anadolu’daki çeşitli liselerde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak çalışır. 1955 yılında İstanbul’a döner ve bu tarihten ölüm yılı olan 1973’e kadar İstanbul’daki farklı liselerde öğretmenlik görevine devam eder. Ayrıca İstanbul Gazetecilik Yüksek Okulunda ‘Dil ve Edebiyat Meseleleri’, ‘Tiyatro Tarihi’; 1969 yılından itibaren vefatına kadar Robert Kolej Yüksek Okulunda [Boğaziçi Üniversitesi] ‘Türkiye Folkloru’ derslerini verir (B. Alangu 1983: 14). Onun Türk folkloru ile ilgili çalışmalarından hiç kopmadığını, hayatının 1955-1973 yıllarına tekabül eden dönemde folklor ile ilgili bir konuda önce “her yıl bir konferans verm[iş]”, daha sonra ise, yapılan eleştiriler doğrultusunda konferans metinlerini makaleler halinde neşretmiştir. Yakın arkadaşı M. Seyda onun bu özelliğini, Alangu’nun “yavaş yavaş geliştirdiği araştırmalarından bazılarını konferans konusu olarak” seçtiği biçiminde ifade etmektedir. (Seyda 1970: 39).

Tahir Alangu’nun doğrudan doğruya folklorla ilgili kitap hacmindeki çalışmaları şunlardır:

“Masal Araştırmaları Sahasına Toplu Bir Bakış ve Türk Halk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanları Üzerine Bir Deneme” (Basılmamış mezuniyet tezi, İstanbul 1943), *Çalgılı Kahvelerde Külhanbey Edebiyatı ve Nümuneleri* (İstanbul 1943), *Kalavela/Finlerin Kahramanlık Destanı* (İstanbul 1945), *Süleyman Çelebi, Vesiletü’n-Necât, Mevlût (Mevlid)* (İstanbul 1958), *Keloğlan Masalları*, İstanbul 1967, *Billûr Köşk Masalları*, İstanbul 1961, “Türkiye Folkloru Elkitabı Notları” (İstanbul 1969. *Alangu 1983* içinde, s. 23-153) ve ölümünden sonra bir kısım folklor yazılarının bir araya getirildiği *Türkiye Folkloru Elkitabı* (İstanbul 1983).

Yukarıda verilen bilgiler, Tahir Alangu’nun folklorlardan hiç kopmadığını ve bu alanda bilimsel çalışmalara devam ettiğinin önemli kanıtları olsa gerektir.

2. Folklor Anlayışı

Yukarıda Tahir Alangu’nun üniversitedeki ‘geleneksel çizgi’den ayrıldığı için, ‘akademik’ çalışma yapmaya imkân bulamadığını kaydetmiştik. Bu ifadeyi unutmadan, Alangu’nun ‘statik’ ve ‘dinamik’ folklor kavramlarını nasıl açıkladığı ve tercihinin hangi yönde olduğuna bakmakta yarar vardır.

1943 yılında hazırladığı üniversite bitirme tezinde ‘masal’ türünden hareketle, folklor-millet münasebeti hakkında şu fikirleri savunur: Alangu, Türk aydınlarının önlere “kendine dönen [öze dönen] bir millî romantizm cereyanı”nın tek yol olarak kaldığını söyler (Alangu, 1943a: 6). Bu ifade,

¹ Şaul’un yazısında yer alan “İkinci Dünya Savaşı öncesinde Avrupa’nın hâkim güçlerinin dümen suyunda giden Türkiye’yi saran faşist ortamın baskısına direndiği için” ibaresi açıklanmaya muhtaçtır. Alangu’nun kızı Başak Alangu’nun verdiği bilgiye göre, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne ‘Folklor’ asistanı olamayan babası, mezuniyet tezini ‘10’ üzerinden ‘6’ ile verebilmiş. İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü adına Almanya’ya kütüphanecilik doktorası yapmaya göndereceklerdir. Fakat sınav kurulunda olan bir jüri üyesi babasının komünist olduğunu söyleyince, Almanya’ya gönderilmemiş. (Başak Alangu’nun 24. 07. 2004 tarihli mektubu).

daha sonraları Prof. Dr. Şerif Aktaş'ın 'millî romantik duyuş tarzı' olarak formüle ettiği husustur. Alangu "Halk edebiyatının bizi hakiki edebiyatın esaslarına götürdüğüne" gönülden inanmaktadır (Alangu 1943a: 7). "Büyük Okyanus'tan Akdeniz'e kadar uzanan geniş saha üzerinde dağılmış bulunan Türk kavimlerinden her birisinin İslâm'dan evvelki Türk harsından muhafaza edebildiği şeyler, o kavim için ayrı bir hars vücude getirmeye asla kifayet etmez. Binaenaleyh millî Türk harsını ihya için de umum Türklerdeki veya büyük ekseriyetindeki etnografya ve halkiyat eserlerinin heyet-i umumiyesini bir küll olarak mütalaa etmek zarureti vardır. Türk halkiyatını tetkik ederken, bunu en güzel muhafaza eden Türk kavimlerine müracaat ederek, eski ata mirasında hissemize düşen kültür hazinesinin eksiklerini tamamlamak mecburiyetindeyiz" demekte ve tezinin bütününde bu maksadı gözettiğini kaydetmektedir. (Alangu 1943a: 9. abç.).

Alangu'nun aşağıdaki tespitleri de oldukça ilgi çekicidir:

"... millî kıymetlerimiz tanınmadan, folklor ve etnografyamız ilmî usullerle tetkik edilmeden, dünya ölçüsünde eserler verecek bir millî edebiyat kalkınması imkânsız olacaktır. Millî edebiyat, Türkoloji tetkiklerinin izinden yürümelidir. Bu ilim şubesi memleketimizde sağlam temeller üzerinde olmak şartıyla teessüs ettikten sonra, millî kültürümüzde Tanzimat'tan beri sürüp gelen umumî zafiyetin istiğna [kanaat] duvarlarının arkasından teşhis edileceğinden şüphe etmemeliyiz" (Alangu 1943a: 158. abç.).

Alangu, folklor çalışmalarının hedefi ve amacı ile ilgili olarak da şunları kaydediyor: "Bugün yapabileceğimiz en esaslı iş, telâfi edilmez bir şekilde kaybolan millî menkulâtı toplamak ve bunları millî terbiyede esaslı bir rol oynayacak şekilde terkip etmek olmalıdır"(Alangu 1943a: 150).

Yukarıdaki ifadeler onun sadece bir 'bilim adamı' niteliğini ortaya koymakla kalmıyor; folklor ürünlerinin millî terbiyede rol oynayacak biçimde 'sentezlenmesi', onun 'yorumcu' kişiliğini de gözler önüne seriyor. Çünkü folklor ürünlerini "millî terbiyede esaslı bir rol oynayacak şekilde terkip etmek", 'yorumcu' bir kişiliğe sahip olmayı gerektirir. Alangu'nun 'yorumcu kişilik' ifadesiyle neyi kastettiği aşağıda açıklanacaktır.

Alangu, "folklor [anlayış] farklarını Türkiye'de malzeme açısından değil, folklorcuların davranışları açısından ele almak" gerektiği kanaatindedir (BÜTFK 1970/III: 24; Şaul 1970: 9). O, Türkiye'deki folklorculara iki türlü 'davranış'/eğilim' görmektedir. Bunlardan birincisi 'statik' folklor anlayışı, ikincisi ise 'dinamik' folklor anlayışdır.

Tahir Alangu, 'statik folklor' anlayışı ifadesinden ne anlamaktadır? Bu anlayışın bize, 'tarihçi' ve 'sosyolog'lardan intikal ettiğini söyler. Statik folklor anlayışına sahip olanlarda, "daimî saplantı halinde bir endişe vardır; folklor ürünleri ve icrası bozulmasın; motifleriyle, renkleriyle, yerli özellikleriyle devam etsin" (Şaul 1970: 9; BÜTFK 1970/III: 24-25. abç.). Alangu, bunun halkbiliminin temel nitelikleri bakımından imkânsızlığını özellikle vurgular. Toplum ve ona ait olan kültür 'canlı' olduğuna ve 'tarihî' ve 'sürekli' olma özellikleri bakımından 'evrildiğine' göre, folklorun statikliği anlayışı, Alangu açısından tutarlı değildir. O, bu görüş mensuplarını, "eskinin idealizasyonu" ile meşgul "şovenist" karakterdeki kişiler olarak vasıflandırır (BÜTFK 1973: 3. abç.).

Bu görüşleri, Alangu'nun lokal [mahalli/yerel] anlamda folklorcuların derleme ve araştırma yapmalarına karşı olduğu şeklinde yorumlamak yanlıştır. Alangu, "tarihî, statik, bölgesel ve kapalı çevre folklor unsurlarının bozulmadan derlenmesini" gerekli görmekte, bu tür derlemelerin birer "belge" niteliğinde olduğunu vurgulamakta ve 'mukayeseli folklor' çalışmalarında bunlardan yararlanmak gerektiğini özellikle belirtmektedir (BÜTFK 1970/III: 26).

Alangu'nun 'dinamik folklor' ifadesinden ne anladığını, "Balkan ülkelerinin çoğunda oyunlar, eskiden olduğu gibi davul zurna ile değil de, orkestra eşliğinde oynanıyor. Halbuki bizde halk danslarının

havasını bozma endişesi vardır. Sizce bu durumda oyunlar bozuluyor mu? ” sorusuna verdiği cevabı aktararak kolaylıkla görebiliriz:

“Halk sanatının unsurları ister istemez değişiyor. Sürekli bir dinamizm içindedir. Hiç korkmayın, her çevre kendi folklorunu yeniden yaratacaktır. Meselâ sizin Artvin’den aldığınız otantik ve değişmez zannettiğiniz bir oyunu Artvin’e kim getirmiş? Nasıl adapte etmiş? Bir araştırın bakalım. Aynı değişme orada da var. *Halk kültürü nerede yaşıyorsa, oranın dinamizmine tâbidir. Yeni bir yere geldiğinde yeni bir biçim alır, almak zorundadır.* Meselâ Robert Kolej’de [şimdiki Boğaziçi Üniversitesi] kız ve erkekler beraber bir oyun oynuyorlar, ama oyunu Kars’ta yalnız erkekler oynarmış. Bu, *Robert Kolej’in folklor realitesidir.* Dediğim gibi Kars’ta da, Artvin’de Borçka’da da oyunun değişmediğini size kim temin eder? Bazıları *kaynak folkloru* diye kıyameti koparıyorlar ve koreografiye karşı çıkıyorlar. Meselâ bir masal Hindistan’dan kalkıp Finlandiya’ya kadar gidiyor. Her ülkede başka motifler öne geçiyor, bazı motifler düşüyor. Hindistan’da başka motiflere önem verilmişti, bizde başka, Balkanlarda başka. Bunların varyantlarını karşı karşıya getiriyorlar, aradaki farkları tespit ediyorlar, bu farkların neden meydana geldiğini araştırıyorlar. *Mukayeseli folklor* bu işle uğraşılıyor şimdi. Meselâ Arnavutlar Fatih’ten sonra Nasrettin Hoca’nın Arnavutluk’a gittiğine inanıyorlar. Çeşitli meslek gruplarının temsilcileriyle karşılıklı konuşmaları, nükteleri var. Hattâ bir de yayınlanmış kitap var, *Nasrettin Hoca Arnavutluk’ta* diye. Yani folklor katiyen sınır tanımıyor. Her yerde de değişiyor. ” (Görür 1971: 55-56. *abç.*).

Alangu’ya göre ‘folklor’, “ölü birtakım belgelerin araştırılıp meydana getirilmesi, koleksiyon yapılması, müzelere yerleştirilmesi, arşivlerde saklanması, bunlara dayanarak araştırmaya girilmesi” gibi bir anlayışa sahip olmamalıdır. O folklorlarda çok önemli ve ‘başka’ bir nitelik arar: “O da *hayatla birlikte var olması, onunla birlikte yürümesi*” gerçeğidir (Görür 1971: 51. *abç.*). Onun ‘dinamik’ kavramından anladığı, “*halkla birlikte folklorun da evrilip, yeni unsurlarla beslenip, yeni karışımlara yönel[mesi]*” gerçeğidir. Folklor, “halk yaşamının bilimi”, “halkın tarih boyunca, aşamalar halinde göz önünde bulundurabileceğimiz, *karşılaştırmalı* olarak araştırabileceğimiz, yaşamının bir birimidir. Bu yaşamın geçmişte ve bugünkü sürekli evrimini, formlarını, ürünlerini araştırır, izleriz. ” (BÜTFK 1970/I: 30, 31, 32. *abç.*). Alangu, “... bizim kanaatimize göre *folklor, durmadan başka öğelerle birleşen, durmadan yeni kompozisyonlara yönelen, durmadan değişen, durmadan bir yoldan ötekine intikal eden, yepyeni kılıklara giren hayatla beraber yürüyen bir varlıktır.* ” demektedir (Görür 1971: 52. *abç.*). Bu görüş, kanaatimizce doğru ve tutarlıdır. Çünkü, “toplumsal değişme” merkeze alınarak ‘folklor’ değerlendirilebilir.

Alangu’nun yukarıda özetleyerek vermeye çalıştığımız görüşleri, onun Almanca ‘halkbilimi’ kaynaklarını yoğun okuması neticesinde oluşmuştur. O bu fikirleriyle, halkbilimi ürünlerinin her şeyden önce ‘sözlü kültür’ün malı olduğunu ve zaman içerisinde ‘değişebilir’liğini özellikle vurgulamaktadır. Günümüz Türkiyesinde hâlâ halkbilimi ürünlerini ‘yazılı kültür’ verisi imiş gibi tek ve değişmez bir ‘metin’ gibi algılayanlar görüldükçe, Alangu’nun dönemine göre ne kadar ileride olduğu ortaya çıkmaktadır.

Onun Boğaziçi Üniversitesinde verdiği dersin adı ‘Türkiye Folkloru’ idi. Alangu, halkbilimi açısından “‘*Türk folkloru*’ [ulusal folklor] ifadesi mi, yoksa ‘Türkiye folkloru’ ifadesi mi daha doğrudur” sorusunu şöyle cevaplandırır:

“Önemli olan, ‘Türkiye folklorunda Türk’ün hissesi nedir? ’e cevap aramaktan ziyade, bunu bir sonuç olarak kabul etmektir. Türkiye’de halk kültürü bölgelerinin zaruri olarak bulunduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Fakat bunlar birbirinden ayrı kültürler değil, birbirleriyle ilişkileri olan kültürlerdir. *Ulusal folklor* terimi bilimsellikten uzaktır. Statik açıdan alınırsa *halk* bir aşama, *ulus* ondan sonraki aşamadır. Dolayısıyla *ulusal halk* olmaz. Fakat *bu, kaynaşma olmaz demek değildir.* Kanaatime göre ayrı ayrı bölgelerin varlığı, millî birliğin olmaması anlamına gelmez. *Folklorun bir yüzü yerel ise, bir yüzü de insanlıkla birleşen tarafıdır.* Bütün folklor varlığında ve

uluslararası birleşme özelliği birlikte görülür. Yol şebekesinin, haberleşmenin üst kültürün, zorlamaya lüzum kalmadan, tarih boyunca nasıl olmuşsa, evrim boyunca da birleşmelere götüreceğine kanıyım. Bazı kimseler dışarıdan kabul edilen yabancı öğelerin ortaya çıkışının bizim halk bilgisi [folklor] varlığını fakirleştireceği endişesindedirler. *Önemli olan yabancı maddeye bizim verdiğimiz biçimdir. Bunun sonucu millidir. Kaynaklarda millilik aranmaz*" (Alangu 1970: 27. abç. Ayrıca bk. Alangu 1974.).

Tahir Alangu, "folkloru kullanmak", onu "bilimsel temellere oturtmak" ve "folklor alanında bilimsel araştırma yapmak" meselelerinin Türkiye'de birbirine çok karıştırıldığını söylemektedir (Görür 1971: 51). Ölümü münasebetiyle *Folklorla Doğru* dergisinde kaleme alınan kısa yazıda, onun bu özellikleri, öğrencileri tarafından şöyle vurgulanmaktadır:

"Buna [yani folklorla] aynı zamanda faydacı bir açıdan bakıyor, nüfusunun yüzde yetmişi köylü olan ve geleneksel toplum niteliği gösteren bir ülkede folklorun gelişmeye, ilerlemeye, yapı değiştirmeye en büyük yardımcılarından biri olacağına inanıyordu. Bilinçli halk kültürü çalışmalarını, aynı zamanda, *Batı üstünlüğünün getirdiği aydın yabancılaştırma tehlikesine karşı bir çare olarak görüyordu.*" (BÜTFK 1973: 3-4. abç.).

Tahir Alangu, millet ve ülke için "folkloru kullanmak" gerektiği üzerinde durmaktadır. Eğer folkloru kullanacaksanız, ona ait malzemeyi 'yorumlama' yeteneğinizin olması gerekecektir. Alangu'nun 'yorum'dan anladığı şudur: "*Yorum, çağının ihtiyaçlarına göre, mevcut kültür hazinesine yeni bir anlam vermek demektir.*" (Şaul 1972: 133. abç.). Folklor ürünlerinin yorumunun bilim adamları tarafından yapılmasını gerekli gören Alangu, başka ülkelerin yazılı kültür ürünlerinde başarıyla uygulanan '*halk kültüründen yararlanma*' olgusunun bizde niçin gerçekleştirilemediğini haklı olarak şöyle sorgulamaktadır:

"Biz folklorla *saz şiiri* kapısından girdik, hâlâ da orada bocalamaktayız. Başka milletler de kendi sosyal yapılarına göre folklorla bir yerden girip orada demir atıyorlar. Yunus Emre'yi bir metin olarak aldık, fakat yorumlar gecikti. Düşünceyi, temleri ve kültür öğelerini sanata uygulayacak olan sanatçılar Türkiye'de, genellikle, halk kaynağıyla kendi uygulamaları arasında bir *yorumlama* aşaması bulunup bulunmadığını henüz tartışmadılar. Bazı sanatçılar, 'halk kültürü ile halk sanatı uygulaması arasında bir yorum aşamasına gerek yoktur, o yorumu biz yaparız' diyorlar. Benim kanaatime göre *yorum bilim adamı tarafından yapılır*. Halk kültürü öğelerini sanatçıya hazırlayan, akademik bilim adamlarının yanı sıra gelecek yorumculardır. Yorumcuların varlığı sanatçıya bir yol açar. Bizde kaynakların hâlâ kapalı oluşunun bir sebebi, yorum aşamasının bir türlü gelmeyiştir. Çok iyi biliyorum ki, akademik çalışmalarla sanat alanına halk kültürü kaynaklarını aktarabilmek için 'bilim adamı' ile 'uygulayıcı sanatçılar' arasında, ikisine de el atabilecek, ikisinin kültürüyle de sıkı sıkıya bağımlı olabilecek, ikisinin de ihtiyaçlarını anlamış 'yorumcu'ya ihtiyaç vardır." (Şaul 1972: 132. abç.).

"Aydınların halk sanatına yönelmesinin bir tek mânâsı vardır. O da *çağının sorunları açısından halkla birleşmektir.* (...)Türkiye'de asıl sorun, bütün sanat alanlarını kapsayacak, hepsine doğru çıkış noktaları verecek yorumcuların eksikliğidir. (...)Halk kültürü ile her biri ayrı teknikler isteyen sanat adamları arasında, muhakkak, bütün sanatları kavrayacak, çağının yorumunu getirecek genel yorumculara ihtiyaç vardır. Bu bir iş bölümüdür. Türkiye'de halk sanatının bütün alanlarında bazı çalışmalar yapıldığı halde, *folklor metodolojisi ve usulü* üstünde hiçbir çalışma yok. Onun için yorumcuya gerek görülüyor. Genel yorumcu, bilim alanında yetişir. (...) Fakat hepsine şâmil, *bir halk kültürü yapısının felsefecisidir.* Bunun eksikliği her zaman hissedilmiştir." (Şaul 1972: 140. abç.).

Tahir Alangu'nun Yunus Emre ile ilgili 'yorum'u oldukça anlamlı ve ilgi çekicidir.² Onun Yunus Emre yorumunda, "halk kültürü yapıcısının felsefesi"ni kavrayan bir taraf görülmektedir.

Türkiye'de aydınların 'halk'la bütünleşmeleri' hadisesini de, Alangu oldukça tutarlı bir şekilde şöyle değerlendirmektedir:

"Şimdi aydınların en büyük meselesi halka gitmek. Benim yorumum da bu noktada çıkıyor: Neden başarı sağlayamıyoruz? Köylünün bu rezistans mekanizmasını kavrayamazsanız teoride de, düşünce de, sanatta da hiçbir zaman halka ulaşmak mümkün olmayacak. Devrimci olarak işi düşünelim. Devrimi ve düşünceyi köylüye götüreceğiz, sanat da köylüye gidecek, halka ulaşacak. O zaman biz halkın rezistansını olumsuz, basit, ilkel görüyoruz. *Çetin bir ceviz gibi, çekiçle vurur kırarım diyoruz. Gençler eylemci oluyor, araştırmacı olmuyor.* Benim kanaatime göre rezistans mekanizması ilkel değildir, çok yönlüdür. *Bu çok yönlü mekanizmanın bir yanı manevîdir, güzel sanatlarla ilgilidir, üstelik de eşyayla, faydayla, kullanışla ve hayatla bağlıdır.* Yunus köylünün hayatında yer etmişse, hayatına bağlanarak yer etmiştir. Köylü, sanatı yalnız eğlence aracı olarak kullanmıyor. Fabllar, atasözleri, temsillerle düşünüyor. Hayatında mekanizmaya dahil bir fonksiyondur o. Türkiye'de köylüye yönelirken halk kültürünün çok zengin, geniş, kendine kapalı, töresel bir direnme mekanizması olduğunu bilmek lâzım." (Şaul 1972: 134. abç.).

3. Folklor Bakımından Türkiye'nin Önemi

Folklor açısından Türkiye'nin coğrafi konumu ve kültürel durumu da Alangu'yu ilgilendirmektedir. Anadolu, Asya ve Avrupa kıtaları arasında bir "köprü" konumundadır; bu coğrafyada otuz ikiye yakın devlet kurulmuştur. Bu köprünün üstünde kalan kalıntılar gibi, "din, savaş, ticaret amaçları ile çok eski çağlardan beri gidiş geliş açık" bu bölgedeki "kültür evrimi"nin de hesaba katılmasını zorunlu görür ve "işte bundan dolayıdır ki, *Türk folklorunu değil, dünya Türklüğünden apayrı bir gerçek olan Türkiye folklorunu*" incelemek gerektiğini söyler (Alangu 1983a: 106; BÜTFK 1970/II: 32. abç.).

Alangu'ya göre günümüzdeki Türk folklorunun, "Kafkasya ile, Arap[lar]la, Balkan ülkeleriyle ilişkisi olduğu gibi, Türkiye'de yaşamış, tarih boyunca gelmiş geçmiş insanlarla da sıkı bir bağlantısı vardır." (Şaul 1970: 9). Anadolu coğrafyasında folklorik anlamda bir tabakalaşmanın varlığını kabul eder ve "acaba burada [yani Anadolu'da] Türk olan bir şey yok mu?" sorusunu sorar. Cevabı ise şöyledir: "Önemli olan bu işte. *Bütün bu değişik, tarih boyunca evrilip gelen şeyin üzerinde bir 'Türk tabakası' vardır.* Önemli olan budur, yoksa temelde, kostümde, melodide, dansın figürlerinde, masalların motiflerine varıncaya kadar tarih boyunca gelmiş uygarlık katkılarını inkâr etmek söz konusu değildir. Geçmişte nasıl böyle olmuşsa, bugün de hem Türkiye içinde bölgeler arasında böyle olacaktır, hem de komşuluk ilişkilerinde böyle olacaktır. Bu, Türkiye'nin jeofiziğinin kaçınılmaz bir zorunluluğudur. Halis Türk olanı muhafaza etmek, Türk olmayı reddetmek, damıtmak, süzmek, yabancıyı ayırmak gibi bir

² Tahir Alangu, Yunus Emre ile ilgili iki farklı yorum tarzı olduğunu söyler. Bunlardan ilki Ziya Gökalp ile Ömer Seyfettin'e ikincisi ise Abdülhakî Gölpinarlı'ya aittir. Kendisi bunlardan farklı olarak Yunus Emre 'olgu'sunu şöyle yorumlar: "Üçüncü yorumu ben yapmaya çalışıyorum. Yunus 13. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar halk arasında nasıl yaşadı? Anadolu insanı yabancıya ve yabana karşı –yaban biziz, şehirli ve medreseli aydınız- bir kapalı direnme mekanizmasıdır, bir cemaattir. Bize kapalı olan bu mekanizmayı Yunus Emre felsefesi ve şiirleriyle işlemiş ve 'töreleşmiş', yani aktif hayatta yer almış. Acaba ne meziyeti vardı diye incelediğimizde, *Yunus'un köylüye kendi sembolik diliyle hitap ettiğini gördük. Onun somutlayıcı bir estetik ifade tarzı var. Hiçbir soyut düşünceyi kitabı bir şekilde ifade etmiyor. Bizim düşünmemiz bütün okul mekanizmasında kitabı bir ifadedir. Biz, formülleriz, soyutlarız. Tabiat dünyasına bağlı olan köylü somutlar. Yunus en soyut görünen ölüm problemini, tasavvuf felsefesini somutluyor. Bizim köylümüzün kapalı cemaat diliyle konuşuyor.* Kelimeler önemli değil. Arapça kelimeleri bile anlamamanın çaresini buluyorlar. Fakat köylü, düşüncenin tabiat çevresinin dili olan somut dille verilmesini istiyor. İstedikimiz kadar Türkçe kelime kullanalım, biz durmadan soyutlama yapıyoruz, formülleştiriyoruz. (...) Köylü cemaatinin bir kapanma açılma mekanizması var. Yunus bir açılma noktasında köylüye nüfuz etmiştir. O açılma noktası, şiirindeki somutlama değeridir." (Şaul 1972: 133- 134. abç.).

endişe folklorla girdiği zaman akıbetimizin ne olacağını bilemiyorum? Ben aslında bu kontaminasyonların, karışımların, birleşimlerin Türk insanının hayatına bir karışması, bir katkısı olarak kabul ediyorum” (Alangu 1970: 25. *abç* Ayrıca bk. Alangu 1974.).

Bu bakış açısı, Alangu’da var olan ‘dinamik folklor’ anlayışının bir sonucudur. Yoksa o, Anadolu’daki ‘Türk kimliği’ni reddedip bir ‘Türkiyeli kimliği’ peşinde değildir.³ Şu cümlelerde anlatılanları dikkatlice takip etmek, Alangu’nun bu konudaki düşüncelerini anlamamızı kolaylaştıracaktır:

“Kanaatime göre [Türkiye’de] ayrı ayrı bölgelerin varlığı, millî birliğin olmaması anlamına gelmez. (...) Bazı kimseler dışardan kabul edilen yabancı öğelerin ortaya çıkışının halkbilgisi [folklor] varlığımızı fakirleştireceği endişesindedir. *Önemli olan yabancı maddeye bizim verdiğimiz biçimdir.* Bunun sonucu ‘millî’dir. Kaynaklarda millîlik aranmaz.” (Şaul 1970: 12. *abç.*)

Almanca kaleme alınmış folklor kaynaklarını doğrudan okuyabilen Alangu, filozof J. G. Von Herder’in Alman milletinin oluşumunda Alman dili ve Alman folklorunun rolünü belirttiği görüşlerinden oldukça etkilenmiş gibidir.⁴

4. Sonuç ve Değerlendirme

Alangu, Türkiye için folklor çalışmalarının önemini şuna bağlamaktadır:

“Nüfusunun dörtte üçü köylü olan bir memlekette *kültürü yerli ve millî kaynaklara dayamak* gereklidir. Çünkü *biz kültürü daima Batı modelciliğine götürmüşüzdür.* Batı modelciliği hemen hemen bütün sanat kollarında hakimdir. (...) Bence bir memleketin sanat ve kültüründe *yerli kaynaklar* birinci derecede iş görür.” (Görür 1971: 53. *abç.*)

Türkiye’de folklor çalışmalarının amacı, “her şeyden evvel bilimsel kanunlarının yerine oturması, sistematığın, metodun ortaya çıkması ve bunun gerektirdiği araştırmalara yönelinmesi”nden geçmelidir. (Görür 1971: 57). ‘Lokal’ [yerel] ve ‘dar’ bir alanda yapılan çalışmalar, ülkemiz açısından bizleri, -yani

³ Türkiye’nin etnik kimliği ile ilgili üç farklı görüşü etraflıca tartışmadan, kısaca aktarmak istiyoruz: Hilmi Ziya Ülken, *Toplum Yapısı ve Soya Çekme* adlı eserinin “Anadolu’da Sosyal Tipler” başlıklı bölümünde Selçuklu ve Osmanlı coğrafyasını tarihsel olarak değerlendirilmiştir. ‘Türk’ kimliğinin ortaya çıkması bakımından ilgi çekici bir değerlendirmedir (Ülken 1971: 220-233). Pertev N. Boratav “Türkiye’nin etnik çehresi”ni bir başka açıdan değerlendirilmiştir (Boratav 1973: 307-314). Özkul Çobanoğlu ise, Ege adaları ve Akdeniz kıyılarında yaşayan, sırasıyla Selçuklu ve Osmanlı tepasına bağlı Müslüman insanların zaman içerisinde oluşturduğu Türk kimliğini “Adalı Türk Kimliği” şeklinde adlandırıyor. Yazar, 16. yüzyıldan itibaren ‘Adalı Türk Kimliği’nin oluşmasında, öncelikle “çok erken dönemlerden itibaren daimi olarak uyanık durumda olan Türklük şuuru” ayrıca adalı Türklerin “teşebbüs ve risk alma alışkanlıkları” ve bunun sonucunda da “denizcilik ve korsanlık”ın etkili olduğu kanaatinde (Çobanoğlu 2000: 62-63).

⁴ Filozof Herder’in görüşleri kısaca şöyledir: Almanlar “kendi sade ve zengin dillerini kullanarak”, “Alman ulusal ruhunu” yakalayabilirler. “... Herder’in tezi bir ulusun ortak ruhunun en iyi, en temiz, en bozulmamış olarak halk edebiyatında olduğu şeklindedir (...). Herder(1744-1803)’in ulusal halkbilimi kuramlarının çoğuna teorik zemin oluşturan milliyetçilik anlayışının ana fikirleri şu şekilde özetlenebilir. [Onun milliyetçilik anlayışı, ‘tekelci’-ve ‘ırkçı’ değildir.]: Uluslar arasındaki farklar, ayrı coğrafya koşulları içinde yaşamaktan kaynaklanmış; yüzyıllar süren tarih olaylarının etkisi ile bu farklar büyümüş ve böylece uluslar oluşmuştur. Her ulusun kendine özgü bir ulusal karakteri ve ortak ulusal ruhu vardır. Her ulusun bu yüzden değişik bir kültürü olacaktır.” (Çobanoğlu 2002: 95, 96).

Herder’in Türkçüler üzerindeki etkileri Prof. Dr. Dursun Yıldırım tarafından şöyle ifade edilmektedir: “*Türkçü devre* [1908-1920), folklor ürünlerinden ve folklor ilminden açıkça söz edildiği, bu konuda açıklayıcı yazılar yazıldığı, yararlarından söz edildiği bir devredir. Bu devrede Ziya Gökalp ve arkadaşları, J. G. Von Herder’in *kendi milletinin bütünlüğünü kurmak için* XVIII. yüzyıl sonlarında vermiş olduğu *fikrî* mücadeleyi, XX. yüzyıl başlarında *Türk milletinin varlığını koruması ve idame ettirmesi yolunda* vermekteydi. Türkçüler, millî edebiyatın kurulmasında, millî şuurun uyandırılmasında, millî birliğin sağlanmasında, milleti tanımada, millet kavramının sınırlarını belirlemede başvurulacak yegâne kaynak olarak folkloru görmekteydiler. Türkçüler, 1920’lere kadar folklorun imkânlarından geniş ölçüde istifade etmeye çalışarak, millî devletin yeniden kurulmasını, istiklâlimizin korunmasını sağlayan mücadelede ‘*kuva-yı milliye ruhu*’nu yaratmışlardır. Bu devrede folklor, Türkçülerin *millî ruhu ateşlemede kullandıkları bir silâh* fonksiyonundadır.” (Yıldırım 1998: 66. *abç.*).

aydınları ve bilim adamlarını- tek başına bir sonuca götüremeyecektir. Alangu, “millî kurtuluş aşaması” dediği 1920-1938 ve 1938-1950 yılları arasını da folklor derleme ve araştırmaları bakımından Türkiye’nin iyi değerlendiremediği inancındadır.

Alangu’nun derleme yapacak kişilerle ilgili şu tespitlerine sanırım doğal olarak herkes katılacaktır:

“... derlemecilere öğretilmesi gereken iki şey var: *Teori bilmeleri lâzım*. Zannedilir ki teori bilmeden derleme yapılabilir. Şunu ihmal ederiz: *Ürün kaydedilir ama onun nerede, nasıl ve ne gibi bir ihtiyaç için kullanıldığı kaydedilmez. Çır[ıl]çıplak gelir ortaya. Yani [folklor ürününün] hayatla olan bağlantı yanına katıyetle önem verilmez*” (Görür 1971: 52. abç.).

Halkevi dergilerinde yayınlanan folklor derlemelerine bir göz attığımız zaman, bu tespitin büyük oranda doğru olduğunu söyleyebiliriz.

Türkiye’nin folklor alanında yapması gereken şey şu olmalıdır: Üniversitelerde bu alanda yetkin bilim adamları yetiştirmek ve daha sonra “böyle bir kadroyla orta eğitime kadar inebilmek ve onlara folklorun estetiğini ve zevkini vermek”(Görür 1971: 61).

Alangu, yurtseverliği öğrenmenin kaynaklarından en önemli birisinin de folklor olduğuna inancındadır:

“Yurtseverliği *romantik aşamadan daha gerçekçi aşamaya* oturtması bakımından bunu düşünüyorum. (...) Benim kanaatime göre halk kültürü kaynaklarına ulaşmak, onlara sahip çıkmaktan *yurtseverlik* çok yararlanır. *Bu, romantik bir aşama değil, gerçekçi bir aşamadır. Neyi neden dolayı sevdiğini bilmenin aşamasıdır.* (...)Bilim adamları için mukayeseli folklor isterken, *okullarda çocukların eğitilmesi ve onlara yeni bir bilinç aşılanması için folklorun büyük yarar sağlayacağına inanmaktayım.* Başka kaynaklardan getirilen çok zayıf bilgilerle onlara bilinç verilmeye çalışılacağına *folklor bilinci* verilmesine taraftarım. Orta dereceli okullarda ders olarak okutulmasına taraftarım. (...) Neden dolayı ders olarak okutulmasın? Pekâla ders olarak okunur. *Gençlerde millî terbiye denen şeyin temellerinden biri haline gelebilir.* Gelmelidir kanaatimdeyim.” (Görür 1971: 57-58. abç.).

Alangu, Türkiye’de hem *tarihsel evrim*, hem *jeopolitik* ve “*işgal ettiği topraklar*” bakımından, rahat bir şekilde *karşılaştırmalı folklor çalışmaları* yapılabileceğine ve bu çalışmalardan da ülkemiz, milletimiz ve kültürümüz bakımından faydalı sonuçlar elde edilebileceğine yürekten inanmaktadır (Görür 1971: 57. abç.). Çünkü folklor temalarının araştırılması, “uluslararası bir görüş açısını ve metodunu” gerekli kılmaktadır (Alangu 1983b: 229-230).

Kurtuluş Kayalı, Alangu’nun eleştirilenliği ile ilgili yazdığı bir makalede, onun folklor üzerine kaleme aldığı metinlerinin hiç ilgi çekmediği tespitini yapıyor. Bunun iki nedeni olduğunu, birincisinin Alangu’nun folklor sorunlarına “*kültür eksenli bakması*” ve “*tarih okuması*”, ikincisinin ise “*Alman metinlerine âşina olması*” olduğunu kaydeder (Kayalı 2003: 630. abç.).⁵ Bu tespit doğrudur. Tahir Alangu’nun folklor çalışmaları, gerek sağlığında ve gerekse öldükten sonra üzülmeye değerli ki maalesef anlaşıl/a/mamıştır. Bu makalede Tahir Alangu’nun fikirlerinin tartışılması yerine, onun görüşlerinin bilim dünyasına sunulması amaçlanmıştır.

Onun kaleme aldığı yazılar, bir ‘kültür bilimcisi’ gözüyle ‘folklorun penceresi’nden bakarak Türk kültür ve edebiyatının ürünlerini tanımaya yöneliktir (Kayalı 2003: 630). Çalışmalarında, çağdaş Türk edebiyatının hikâye ve romanlarında bulunan folklor unsurlarını göstermeye özen gösterir. İnceleme ve tahlil türü yazılarında “edebiyatın bütün türlerini toplumla ve yaşamla çok sıkı bir ilişki içinde

⁵ Alangu’nun bir “kültür bilimcisi” olarak ele alınıp, bu açıdan ‘100 Ünlü Türk Eseri’ adlı kitabının tanıtıldığı kısa bir makale için bk. Görkem 2004.

değerlendirmeyi tercih eder ve bunu folklorla da” mutlaka ilişkilendirir (Çetaku 2001: 105). O, “... Türk romanı ve hikâyesinin gelişimini ve folklor ile ilişkilerini gözlemleyen yapıtlarıyla” Türk fikir hayatında önemli bir boşluğu doldurmuştur (Çetaku 2001: 107).

İnancımız odur ki, başta Türkiye’de halkbilimi ile uğraşan bilim adamları olmak üzere Türk ilim âlemi, ölümünün üzerinden otuz yılı aşkın bir süre geçmiş olsa da onun bir ‘kültür bilimcisi’ kimliğiyle yaptığı çalışmaları daha fazla görmezden gelemeyecek; gerek kendisini ve gerekse çalışmalarını artık ‘yok’ sayamayacaklardır.

KAYNAKLAR

- ALANGU, Başak (1983). “Tahir Alangu (1915-1973), *Alangu 1983a* içinde, s. 13-16.
- ALANGU, Tahir (1943a). “Masal Araştırmaları Sahasına Toplu Bir Bakış ve Türk Halk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanları Üzerine Bir Deneme”, (Basılmamış Bitirme Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. [İ. Ü. Merkez Kütüphanesi’nin ‘Tezler’ bölümündeki kayıt numarası ‘754’ olan nüshadan yararlanılmıştır.]
- ALANGU, Tahir (1943b). *Çalgılı Kahvelerde Külhanbey Edebiyatı ve Nümuneleri*, İstanbul: Ahmet İhsan Matbaası.
- ALANGU, Tahir (1945). *Kalevela, Finlerin Kahramanlık Destanı*, İstanbul: Marmara Basımevi.
- ALANGU, Tahir (1970). “Balkan Ulusları ve Türkiye Arasında Karşılıklı ve Sürekli Folklor İlişkileri, Ortak Unsurlar. Göçmen Folkloru Sorunları Üzerine Bir Deneme”, *Folklor Doğru* [İstanbul], S. 9, s. 25-28. [bk. *Alangu 1983a* içinde, s. 237-240.]
- ALANGU, Tahir (1974). “Conituous Folkloric Relations and Mutual Elements Between Turkey and The Balkan Nations: Some Problems of Emigrant Folklor”, (Çeviren: Eser Erguvanlı), *Boğaziçi Üniversitesi Halk Bilimi Yıllığı-1974* [İstanbul], s. 9-17.
- ALANGU, Tahir (1983a). *Türkiye Folkloru El Kitabı*, İstanbul: Adam Yayıncılık.
- ALANGU, Tahir (1983b). “Balkan Ulusları ve Halkları Halk Kültürü Ortaklığı”, *Alangu 1983a* içinde, s. 229-231.
- BORATAV, Pertev Naili (1973). *Türk Halkbilimi-II: 100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- BÜTFK (1970). “Açık Oturum: Ulusal Folklorumuz ve Folklor Eğitimi-1, 2, 3”, *Folklor Doğru*, S. 9, s. 29-35[I]; S. 10, s. 24-29[II]; S. 11, s. 22-27[III]. [BÜTFK: Boğaziçi Üniversitesi Türk Folklor Kulübü].
- BÜTFK (1973). “Tahir Alangu’yu Kaybettik”, *Folklor Doğru*, S. 28, s. 3-4.
- ÇETAKU, Drita (2001). “Gerçekçilik Peşinde Bir Eleştirmen: Tahir Alangu”, *Edebiyat ve Eleştiri*, S. 55-56, s. 100-107.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2000). “Akdeniz Bağlamında ‘Adalı’ Türk Kimliğinin Oluşumu ve Osmanlı Uygarlığına Katkıları Üzerine Tespitler”, *Folklor/Edebiyat* [Ankara], c. VI, S. 12 (2000/3), s. 55-64.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2002). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, (2. baskı), Ankara: Akçağ Yayınları.
- GÖRKEM, İsmail (2004). “Bir Kültür Bilimcisi: Tahir Alangu ve ‘100 Ünlü Türk Eseri’”, *Satırarası/Dünya Kitapları Yayın Bülteni* [İstanbul], 7 (Temmuz-Ağustos Eylül 2004), s. 31-33.
- GÖRÜR, Hüseyin (1971). “Görüş: Röportaj” [Tahir Alangu ile], *Folklor* [İstanbul], c. II, S. 19-22 (1970-1971), s. 50-61.
- KAYALI, Kurtuluş (2003). “Farklı Bir Sesle Konuşan Bir Eleştirmen: Tahir Alangu”, *Hece/ Eleştiri Özel Sayısı* [Ankara], c. VII, S. 77-78-79, s. 630-636.
- NECATİGİL, Behçet (1972). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, (Yeniden Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş Yedinci Baskı), İstanbul: Varlık Yayınları.
- SEYDA, Mehmet (1970). *Edebiyat Dostları*, İstanbul: Kitap Yayınları.
- SEYDA, Mehmet (1974). “Alangu’yu Anmak”, *Vartık*, c. 42, S. 803, s. 11-12.
- SPIES, Otto (1941). *Türk Halk Kitapları*, (Çeviren: Behçet Gönül [Necatigil]), İstanbul: Eminönü Halkevi Neşriyatı.
- ŞAUL, Mahir (1970). “Halkbilimi Üzerine Bir Açık Oturum”, *Folklor*, c. II, S. 13-14-15, s. 5-18.
- ŞAUL, Mahir (1972). “Halk Kültürü Konusunda”, *Yeni Dergi* [İstanbul], S. 90, s. 131-141. [“Halk Kültürünün Çağdaş Sanat Eserlerine Kaynaklık Etmesi” konulu açık oturum].
- ŞAUL, Mahir (1973). “Tahir Alangu’nun Ardından”[*Yeni Ortam Gazetesi* (İstanbul), 29 Haziran 1973], *Alangu 1983a* içinde, s. 17-22.
- TBEA (2001). *Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, c. I, İstanbul: YKY.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya (1971). *Toplum Yapısı ve Soya Çekme*, İstanbul: Doruktekin Yayınları.
- YILDIRIM, Dursun (1998). “Türk Folklor Araştırmalarının Problemleri”, *Türk Bitiği* içinde, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 65-75.